

Opus Dei ifølge John Allen

Forfatteren John Allen, der med base i Rom er korrespondent for det amerikanske tidsskrift National Catholic Reporter, har skrevet en bog om Opus Dei-bevægelsen.¹ Bogen anmeldes her.

Af Nik Bredholt

Hvis tro kan flytte bjerge; betyder det at stærk tro kan flytte store bjerge? Den katolske organisation "Opus Dei", der netop består af mennesker med en stærk tro, er af kritikere blevet udråbt til at kunne flytte på Den katolske Kirke. I det hele taget er Opus Dei omgæret af megen polemik, og Dan Browns bog, "Da Vinci koden", hvor Opus Dei indtager en central rolle i skurkeregistret, har ikke begrænset diskussionen, snarere tværtimod.

Der er en række fordomme knyttet til Opus Dei vedrørende hemmeligholdelse og indflydelse. En vedholdende fordom, der findes udbredt i nogle kredse både blandt katolikker og ikke-katolikker, er, at Opus Dei er ved at overtage magten i Kirken. Højdepunktet for Opus Dei's påståede magt over Kirken skulle være den hurtige helgenkåring af stifteren José Maria Escibar og oprettelsen af et personligt prælatur for Opus Dei i 1982.² Begge begivenheder fandt sted under pave Johannes Paul II.

Den påståede mystik og kontroverserne omkring Opus Dei er enestående i nutiden. Der er næppe nogen anden katolsk bevægelse, der har påkaldt sig så stærke reaktioner og meninger. Måske er jesuitterne, der indtil begyndelsen af 1950'erne havde indrejseforbud i Norge, og som stadig ikke er tilladt i Vietnam, dem, der kender bedst til spekulationer om deres egentlige mål. Jesuitterne er som

¹ John L. Allen, Opus Dei: The Truth About Its Rituals, Secrets and Power, Penguin India 2005, ISBN 0141024658

² Et personligt prælatur er en kirkelig organisationsform, der omfatter sækularpræster og -diakoner, men ikke ordens- og lægfolk (jf. Kirkens Lovbog, can. 294 ff). Prælaturets præster og diakoner står umiddelbart til ansvar over for deres særlige prælat og arbejder delvis uafhængigt af den stedlige biskop, men dog efter nærmere aftale med denne. Efter Andet Vatikankoncil gennemførtes (i Den kirkelige Lovbog fra 1983) en nyordning af denne organisationsform, som også tidligere havde været kendt, bl.a. i forbindelse med sjælesorgen for militært personel. Det særlige Opus Dei-prælatur omfatter kun præster og diakoner inden for bevægelsen, hvor de udgør et beskedent mindretal; alle øvrige medlemmer af bevægelsen henhører på normal vis under den stedlige biskop.

bekendt blevet beskyldt for at arbejde efter parolen "Hensigten helliger midlet". Opus Dei bliver ofte sammenlignet med jesuitterne, om end der er 500 års forskel på de to. Begge bevægelser blev oprettet af spaniere, begge personer ønskede at stille bevægelsen til rådighed for paven, begge grundlæggere bosatte sig i Rom, og begge havde medvind i starten. Jesuitterne har siden grundlæggeren Ignatius' dage oplevet både med- og modvind, men der er også gået et halvt årtusind. Opus Dei er en relativ ny bevægelse med små 80 års historie.

På dansk findes oplysninger om Opus Dei næsten udelukkende i forbindelse med okkulte bevægelser. En bog fra 1997, "Vatikanets hær Opus Dei", gav kun konspirationsteorier videre og påstod uden dokumentation, at Opus Dei drev hemmelig, undergravende virksomhed i hele verden. På den baggrund er det på sin plads, at en bog, der seriøst søger at komme omkring de væsentligste polemiske punkter, udkom i sommeren 2005 – dog på engelsk: "Secrets and Power inside the Catholic Church - Opus Dei". Det siger noget om interessen, at bogen lå som én af titlerne forrest i udstillingsvinduet hos boghandleren i Heathrow lufthavn, da jeg købte mit eksemplar.

Forfatteren, John L. Allen, sammenligner Opus Dei med en stærk Guinness øl, der til forskel fra en almindelig pilsner tilbyder en stærk traditionel bryg, som kun få har gane til. John L. Allen's bog går metodisk til værks og undersøger kontroverser vedrørende hemmeligholdelsen i Opus Dei, selvpineriet af medlemmerne, behandlingen af kvinder og endelig spørgsmålet om politisk magt og magt i kirken, som også er det overordnede tema.

Opus Dei blev oprettet i 1928 af den spanske præst José Maria Escibar og bygger hovedsageligt på den idé, at det ordinære arbejde kan helliggøres, således at man kan finde Gud igennem sit virke som advokat, ingeniør eller supermarkedsassistent. Opus Dei – Guds værk eller bare Værket - er som nævnt et personligt prælatur og ikke en religiøs orden. Den kanoniske status som prælatur kan – for præsters og diakoners vedkommende – forstås som et bispedømme uden geografiske rammer. Opus Dei-bevægelsen som helhed rummer forskellige kategorier af medlemmer: "supernumerarier" som er gifte lægfolk, der lever og bor med deres familier, "numerarier", der lever i egentlige Opus Dei-huse, "numerarie-assistenten", dvs. kvinder, som er fuldtids beskæftigede med at holde hus for numerarierne og de forskellige institutioner under Opus Dei og endelig de "associerede". Dertil er der præster i selskabet "Det hellige kors". I alt omfatter Opus Dei omkring 85.000 personer, hvoraf 1.850 er præster. De øvrige ca. 83.000 er lægfolk; af disse lever omkring en femtedel som numerarier i Opus Dei-huse. Uden for medlemskredsen tæller Opus Dei hen ved 900.000 mennesker, der er tæt på bevægelsen, og som på een eller anden måde deltager i aktiviteter, der arrangeres af Opus Dei.

Opus Dei's virke i Spanien er centralt i kontroverserne. Opus Dei har uden sammenligning flest medlemmer i Spanien, grundlæggeren var spansk, den nuværende leder er spanier, fællessproget er spansk, og Opus Dei-medlemmer har spillet en central rolle i moderne spansk historie. Tiden under Francos diktatur markerer det foreløbige højdepunkt i antallet af ministre, der kom fra Opus, men også i den tidligere spanske konservative regering, var der medlemmer af Opus Dei. John Allen søger generelt at afkræfte de mange rygter om Opus Dei som en politisk og økonomisk loge, men det er begrænset, hvad han har talt med af spaniere, og Opus Dei's historie i Spanien forekommer mere kompliceret, end bogens fremstilling lader ane.

At Opus Dei står på den konservative side af Den katolske Kirke, fremgår ifølge John Allen af, at bevægelsen opfordrer sine medlemmer til at tænke med kirken. Ifølge hans bog vil de fleste katolikker tage Kirkens forskellige bud med et vist gran salt, mens medlemmerne af Opus Dei tilskyndes til at acceptere det hele. Dertil finder John Allen, at den sociologiske sammensætning af bevægelsen fremmer et konservativt tilsnit. Medlemmer kommer simpelthen fra borgerlige kredse – med de politiske ideer, som nu engang eksisterer inden for dette segment af befolkningen. Dermed ikke sagt, at Opus Dei er konservativ af natur. Snarere er det tværtimod Opus Dei's opfattelse, at lægfolk og præster i udgangspunktet deler det samme kald, og at organisationen ikke skal være præstestyret.

Hvad angår politiske forhold, stiller Opus Dei sine medlemmer frit med hensyn til selv at danne deres synspunkter. Det er skæbnens ironi, at netop Opus Dei har et rygte for stærk kontrol over medlemmerne, hvor Opus Dei følge John Allen understreger medlemmernes frihed til egne standpunkter.

Det er et seriøst valg at blive medlem af Opus Dei, et kald for livet. I et land som Danmark, hvor selv statsministeren hylder mangelen på respekt for autoriteter, lyder Opus Dei lidet attraktivt. Det fremstår som blind lydighed og Tvind-agtigt. Medlemmerne skal skrifte for Opus Dei præster, og det skal ske ofte. Medlemmerne skal tage imod åndelig vejledning fra numerarier, og det forventes, at de erkender deres fejl i åbne forsamlinger af andre medlemmer. Numerarierne opfordres til at gå med en lille kæde med indadvendte pigge kaldet en "cilice" rundt om låret i to timer om dagen. Der findes andre instrumenter til selvpineri, som gennemgås minutiøst af John Allen, hvilket nok er den mest kuriøse del af bogen.

En række ex-medlemmer fortæller om de vanskeligheder, de oplevede, da de valgte at forlade Opus Dei, og hvordan nogle følte sig lokket ind i Værket uden klart på forhånd at vide, hvad det indebar. At rekrutteringen står centralt i Opus Dei, afvises ikke, men realiteten er, at medlemstallet kun er svagt stigende. Dvs. enten er beskyldningerne om aggressiv medlemshvervning urigtige, eller også er Opus Dei's metoder ikke succesfulde. John Allen kan dog ikke afvise de mange vidner om dårlig behandling af frafaldne. Selv erklærer Opus Dei, at der er tale om enkeltpersoners handlinger og ikke en politik inden for bevægelsen, samt at forholdene er ændret de senere år, hvor mere modne personer er kommet til i kredsen af ledere.

Et fast kritikpunkt af Opus Dei er hemmelighedskræmmeri. Hvorfor er medlemskab af Værket ikke offentligt, og hvorfor er Opus Dei's navn sjældent nævnt i forbindelse med de institutioner, som Opus driver? Hemmelighedskræmmeriet er en konstant irritation for mange, særlig inden for Kirken. Numerarier bor i Opus Dei-huse, og med dem er det klart mht. deres tilknytning, men de udgør en meget lille del af medlemsskaren. Kritikken går på supernumerarierne, der er gift og deltager i samfundslivet som alle andre. For dem er det frit, om medlemskabet ønskes kommunikeret til andre – Opus Dei vil hverken af- eller bekræfte det. Enkelte dokumenter holdes også delvist hemmelige – kun delvist, fordi John Allen faktisk finder frem til flere af de påståede hemmelige dokumenter på internettet. Dels har grundlæggeren haft den holdning, at et medlem ikke repræsenterer hele bevægelsen, og at Opus Dei ikke er en religiøs orden, men netop består af lægfolk med egne individuelle tilværelser. Dels har diskretion være mere end en dyd inden for kredsen og næsten skabt en særlig livsstil. Og endelig erkender Opus Dei, at bevægelsen er nødt til at åbne mere op. Hvad diskretionen om medlemskabet angår, er der dog ikke nogen lov om, at medlemskab af en forening er et offentligt anliggende.

For at få styr på Opus Dei's påståede økonomiske magt har John Allen sat en erhvervsøkonom til at gennemgå bevægelsens besiddelser. Resultatet er, at Opus Dei ikke har en større egenkapital end et middelstort bispedømme i USA.

Som en illustration af Opus Dei's påståede magt i Vatikanet sammenligner John Allen antallet af jesuitter og antallet af Opus Dei medlemmer i kurien og sætter tallene i forhold til den relative størrelse, de to bevægelser har. Med den opstilling er det ikke klart, at Opus Dei er overrepræsenteret, som mange kritikere hævder. Fakta er, at Opus Dei's tilstedeværelse i Vatikanet er begrænset. Kun tre medlemmer har topstillinger, og derudover er der syv Opus Dei-præster med forskellige job i Kurien. I Statssekretariatet, som er det centrale organ i Vatikanet, er der to præster, hvoraf ingen er i ledende positioner. Nok er der Opus Dei-folk ansat i Vatikanet, men de styrer ikke af den grund institutionen.

Vedrørende grundlæggerens hurtige proces for helliggørelse påpeger John Allen, at José Maria Escrivar ikke er den eneste, som er strøget hurtigt igennem systemet. Førnævnte Padre Pio og Moder Teresa er andre eksempler fra sidste århundrede, hvor processen gik hurtigt. Noget tyder på, at

pave Johannes Paul II ganske enkelt ønskede det sådan; både hvad angår José Maria Escrivar og Moder Teresa, hvilket giver kritikerne ret for så vidt som, at processen var mindre tidkrævende, end den slags plejer at være – men det gælder i så fald omkring begge processer.

Hvad angår Norden, har Opus Dei haft til huse i Stockholm siden 1984, hvorfra der bl.a. serviceres en lille flok i Danmark. Der er ikke noget, der tyder på, at Opus Dei har haft synderlig succes med Danmark, og kredsen bliver ikke større. Den danske vilje til søge veje, hvor alle kan være med, snarere end det elitære, er nok en del af forklaringen. Vi er næppe konsekvente nok til Opus Dei.

Konklusionen for John Allen er, at Opus Dei ikke er ved at overtage Den katolske Kirke, og at Opus Dei's betydning i Kirken og dens økonomiske formåen er stærkt overvurderet. Opus Dei er en stærk bryg for dem, der kompromisløst ønsker alt, hvad Kirken står for, men den slags er ikke for alle – og vil heller ikke blive det.

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk